

ЛІНГВОДИДАКТИКА

УДК 81”243(07)+168.522

М. Б. НАЦІОК

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Досліджено та проаналізовано підходи, які висвітлюють проблему спільного вивчення іноземної мови і культури, зокрема лінгвокраїнознавчий, соціокультурний та міжкультурний підходи, встановлено їх внесок у сучасне трактування лінгвосоціокультурної компетентності. Обґрунтовано базові положення, які є основою формування лінгвосоціокультурної компетентності.

Ключові слова: компетентність, лінгвосоціокультурна компетентність, соціокультурний підхід, міжкультурний підхід.

М. Б. НАЦІОК

ПРОБЛЕМА ФОРМИРОВАНИЕ ЛИНГВОСОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В СОВРЕМЕННЫХ ИССЛЕДОВАНИЯХ

Исследованы и проанализированы подходы, которые освещают проблему общего изучения иностранного языка и культуры, в частности лингвострановедческий, социокультурный и межкультурный подходы, представлено их вклад в современное понимание лингвосоциокультурной компетентности. Обоснованы базовые положения, которые лежат в основе формирования лингвосоциокультурной компетентности.

Ключевые слова: компетентность, лингвосоциокультурная компетентность, социокультурный подход, межкультурный подход.

M. B. NATSIUK

THE FORMATION OF THE LINGUOSOCIOCULTURAL COMPETENCE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN TERMS OF THE MODERN RESEARCH WORKS

The article analyses the approaches which have been studying the problem of the foreign language and culture teaching such as linguistic country studies, sociocultural and intercultural approaches. The input of these approaches into the modern understanding of the linguosociocultural competence has been clarified. The main concepts which should provide the basis of the linguosociocultural competence have been formed.

Keywords: competence, linguosociocultural competence, sociocultural approach, intercultural approach.

Проблема вивчення культур спільно з навчанням іноземних мов набуває все більшого поширення, що зумовлено багатьма чинниками: глобалізацією, міграціями, розвитком економічних і політичних відносин, збільшенням міжкультурних зв'язків.

На сьогоднішній день практично всі вітчизняні і зарубіжні вчені визнають той факт, що навчання іноземної мови повинно зосереджуватись не лише на мові, а й включати культурний аспект, має демонструвати існування зв'язку між мовою і культурою [2; 5; 7; 9; 11; 12; 15; 16; 17; 19; 20; 21; 22; 24; 25; 26]. Цей аспект досліджується з 60–70-х років минулого століття і, набувши численних форм, розвинувся у різні дисципліни.

Метою статті є аналіз положення різних підходів і теорій, які досліджували питання спільного вивчення мови і культури, та їх внесок у сучасне трактування лінгвосоціокультурної компетентності (ЛСКК).

При розгляді ЛСКК ми виходимо з міркувань, що ця компетентність передбачає спільне вивчення мови, культури і соціуму в процесі навчання іноземної мови.

Лінгвокраїнознавчий підхід. У колишньому Радянському Союзі основу співвивчення мови і культури закладено Є. М. Верещагінін і В. Г. Костомаровим у 70-х роках ХХ ст. у лінгвокраїнознавчому підході і дисципліні «лінгвокраїнознавство». Остання визначається як наука, що займається вивченням мови з точки зору її культуротворчої функції з для виявлення в ній національно-культурної семантики [3, с. 8, 37]. На сучасному етапі лінгвокраїнознавство трактується як комплексна наукова дисципліна синтезуючого типу, яка вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і мови в процесі функціонування останньої [19, с. 137], розвиває ідею про необхідність навчання іноземної мови як сукупності форм вираження з вивченням суспільного і культурного життя носіїв мови [17, с. 30]. Основним внеском лінгвокраїнознавства для розуміння ЛСКК можна вважати:

- вивчення відображення у мові явищ, специфічних для культури, в якій використовується ця мова;
- дослідження національно-культурного компоненту в лексиці різного типу (термінах, фразеологізмах, ономастиці, афоризмах);
- розмежування термінів «безеквівалентна», «фонова», «конотативна» лексика;
- розробка методичних основ навчання лексичних одиниць з національно-культурним компонентом;
- дослідження потенціалу художньої літератури для розуміння культури країни, мова якої вивчається [3].

Соціокультурний підхід. Уведений в процес навчання іноземної мови аспект культури набув подальшого розвитку у соціокультурному підході, який запропонував, окрім аналізу культурних складових певних явищ, враховувати і соціальний компонент [7, с. 211]. Зазначений підхід, основоположником якого є В. В. Сафонова, спрямований на розвиток сприйняття студентами образів і стилів життя людей іншої культури та врахування цих відмінностей в умовах міжкультурного спілкування [15, с. 76]. Він ставить за мету формування соціокультурної компетентності, що в узагальненому вигляді передбачає оволодіння національно-культурною специфікою країни, мова якої вивчається, і вміннями будувати свою мовленнєву і немовленнєву поведінку відповідно до цієї специфіки [15, с. 99].

Основними досягненнями соціокультурного підходу можна вважати:

- визнання соціокультурної компетентності обов'язковим компонентом підготовки вчителів іноземної мови, який передбачає соціокультурне збагачення навчально-комунікативної практики студентів;
- визначення соціокультурної компетентності, її складових і місця в іншомовній комунікативній компетентності;
- розробка міждисциплінарної бази на основі країнознавства, лінгвокраїнознавства, культурознавства, соціолінгвістики, загальних дисциплін (філософії, соціології, політології) для формування соціокультурної компетентності;
- обґрунтування необхідності соціокультурної компетентності для професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови;
- ствердження необхідності взаємовивчення іноземної та рідної мов і культур, здійснення їх порівняння
- розширення рамок вивчення культури, що передбачає ознайомлення з культурним різноманіттям етичних, соціальних, релігійних та інших культурних груп полікультурного суспільства;
- проведення навчання іноземної мови в рамках діалогу культур, що визнається певним типом відносин, при яких культури розглядаються рівноправними й унікальними [15, с. 18, 165, 206, 215, 219, 410; 16, с. 206, 226, 284].

Як справедливо зазначає І. Ю. Голуб, у зарубіжній методиці з розвитком ідеї міжкультурного навчання термін «соціокультурна компетентність» перестав

використовуватися, натомість ця проблематика розглядається під час аналізу поняття міжкультурної комунікації як основної мети міжкультурного навчання іноземної мови [6, с. 18].

Міжкультурний підхід. Його суть полягає в тому, що він досліджує загальні і часткові закономірності взаємодії представників різних культур [7, с. 76]. За кордоном, особливо у США, інтерес до вивчення культур, зумовлено переважно економічними і політичними зв'язками, еміграцією, втілюється у теорію міжкультурної комунікації, започаткованої Е. Т. Холлом у 70-х роках ХХ ст. Міжкультурну комунікацію у її найбільш загальних рисах можна визначити як обмін інформацією між людьми різних культур [24, с. 1]. Теорія міжкультурної комунікації зосереджується на питаннях відмінностей культур, що впливають на спілкування між їх представниками, пояснює, як культурні зразки мислення відображаються у певному комунікативному стилі і як реальність сприймається через культурні поняття і цінності [20, с. 4, 9].

Для розуміння ЛСКК теорія міжкультурної комунікації додає такі факти:

- формування світогляду, який передбачає здатність бачити світ з різних точок зору, з площини іншої культури [7; 24; 25], враховувати інший мовний код, інші звичаї і традиції, інші норми соціальної поведінки [5, с. 56];
- використання власної культурної ідентичності і власної культури для здійснення міжкультурного спілкування [5, с. 56; 8, с. 43; 19, с. 137; 25, с. 387];
- вивчення бар'єрів міжкультурного спілкування, зокрема таких як етноцентризм, стереотипи, упередження [20, с. 5; 24, с. 50-55];
- використання стратегій для переборення бар'єрів міжкультурного спілкування, зокрема розвитку емпатії [20; 24; 26], комунікативної гнучкості, самоусвідомлення [16; 26], культурного релятивізму [20; 25].

Міжкультурний підхід у навчанні іноземної мови реалізовується у розробці моделей спільного навчання ІМ й іншомовної культури українськими [2; 6; 12], російськими [7; 9; 15; 16] та європейськими [8; 21; 22; 26] дослідниками, де кінцевою ціллю є сформуванню комунікативну компетентність [12; 13; 14; 16; 19] або міжкультурну комунікативну компетентність [2; 6; 21; 22; 26]. Хоча вивчення співвідношення названих компетентностей не лежить в межах дослідження нашої статті, ми вважаємо, що ці терміни потребують уточнення.

Передусім потрібно з'ясувати термін «компетентність», який завоював ключове положення в термінологічному полі мовної освіти [14, с. 3]. Компетентність визначається як здатність успішно задовольняти індивідуальні й соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання [12, с. 11]. В узагальненому вигляді цей термін включає знання, навички, вміння і здібності [8; 12; 14; 19], мовленнєві стратегії [14, с. 4], а також особистісне ставлення, досвід [12, с. 11], мотиваційну, етичну, соціальну й поведінкову складові [8, с. 30].

Існує багато визначень іншомовної комунікативної компетентності, спільними положеннями яких є завдання формувати у людини здатність розуміти і породжувати іншомовні висловлювання [5, с. 19] відповідно до цілей і ситуацій спілкування [19, с. 140], з урахуванням соціокультурних норм поведінки [2, с. 60].

Міжкультурна комунікативна компетентність для навчання майбутніх учителів іноземної мови визначається як сукупність здібностей, знань, вмінь, установок і якостей особистості, що дозволяють їй успішно й адекватно спілкуватися цією мовою в ситуаціях міжкультурного спілкування різних видів і типів з урахуванням основних зовнішніх соціокультурних та внутрішніх ситуативних факторів та навчати міжкультурної комунікації [2, с. 63], дає змогу мовній особистості вийти за межі власної культури і набути якостей медіатора культур, не втрачаючи власної культурної ідентичності [5, с. 78].

Визначення ЛСКК перекликається з визначенням соціокультурної компетентності В. В. Сафонової, який у поясненні останньої, відштовхується від понятійного наповнення термінів «соціум» і «культура» [14, с. 17]. Враховуючи таке тлумачення терміна «соціокультурна компетентність», ми переконані, що він не може охоплювати всі аспекти вивчення мови і культури, оскільки термінологічно не включає поняття «мова». Услід за Н. Ф. Бориско [2] та С. Ю. Ніколаєвою [12], вважаємо термін «лінгвосоціокультурна компетентність» більш придатним для охоплення спільного вивчення іноземної мови, її культури і соціуму.

Під лінгвосоціокультурною компетентністю Н. Ф. Бориско розуміє сукупність спеціальних лінгвокраїнознавчих, соціолінгвістичних, соціально-психологічних культурологічних, міжкультурних знань, навичок і вмінь, які становлять здатність і готовність особистості до міжкультурного діалогу як учасника і посередника [2, с. 63]. Н. Б. Ішханян пропонує розглядати ЛСКК як здатність особистості здійснювати міжкультурну комунікацію, що базується на: 1) знаннях лексичних одиниць з національно-культурною семантикою і вміннях застосовувати їх в ситуаціях міжкультурного спілкування; 2) володінні соціокультурно обумовленими сценаріями і національно-специфічними моделями поведінки з використанням комунікативної техніки, прийнятної в цій етнокультурі; 3) вміннях використовувати фонові знання (історико-культурного, соціокультурного, етнокультурного фонів) для досягнення культурного взаєморозуміння з носіями мови [9, с. 21]. Обидва визначення ЛСКК акцентують увагу на функціонально-педагогічному аспекті, який уточнює складові та змістові компоненти і функції. Однак у наведених визначеннях відсутній психологічний компонент, не стверджується необхідність формування позитивного ставлення до культури країни, мова якої вивчається, розуміння відмінностей між рідною й іншомовною культурами.

Наше робоче визначення ЛСКК базується на визначеннях М. О. Богатирьової та С. Ю. Ніколаєвої, котрі найбільш повно представляють аспект спільного вивчення мови, культури і соціуму. ЛСКК розглядається ними як цілісна система уявлень про країну, мову якої вивчається, і про світ, що дозволяє комуніканту будувати свою вербальну і невербальну поведінку в певному ситуативному контексті на основі емпатії, знань фонові та безеквівалентної лексики з урахуванням соціокультурного фону іншомовного спілкування і сучасних реалій, властивих культурі країни, мова якої вивчається, відкрито сприймати інший спосіб життя, порівнювати його з національною своєрідністю своєї країни, свого народу [1, с. 12] і передбачає вміння використовувати країнознавчі та фонові знання про країну, мову якої вивчається; мінімум словникового запасу мови, факти, норми та цінності національної культури [11, с. 64].

Немає одностайної думки щодо складових ЛСКК. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти виділяється соціолінгвістична компетентність [8, с. 13] як така, що забезпечує спільне вивчення мови і культури. На основі праць досліджень Ради Європи [18, с. 109] вчені розглядають соціокультурну, соціолінгвістичну, соціальну компетентності як складові іншомовної комунікативної компетентності, що містять аспект вивчення мови, соціуму і культури [7; 14; 19]. Н. Б. Ішханян складовими ЛСКК визначає лінгвістичний, соціальний та культурний компоненти [9, с. 24].

В українській методиці навчання іноземної мови питанню визначення компонентного складу іншомовної комунікативної компетентності, ЛСКК зокрема, присвячено ряд праць [2; 6; 11; 12]. Найбільш логічною нам видається запропонована С. Ю. Ніколаєвою структура ЛСКК, до складу якої входять соціокультурна, соціолінгвістична і соціальна компетентності [12, с. 13].

Основні досягнення міжкультурного напрямку в навчанні іноземної мови і культури для формування ЛСКК у майбутніх учителів іноземної мови:

- обґрунтовано положення, що навчання мови і культури повинно відбуватися одночасно [5, с. 77; 21, с. 10];
- доведено, що навчання іноземної мови є міжкультурним і її вивчення означає залучення студентів до світу, який культурно відмінний від їх власного [22, с. 22; 26, с. 1];
- обґрунтовано необхідність поєднання рідної й іноземної мов і культур [16, с. 206; 22, с. 20];
- досліджено взаємозв'язок міжкультурної компетентності й іншомовної комунікативної компетентності [7, с. 226-236; 26, с. 3];
- запропоновано методика формування міжкультурної комунікативної компетентності, що передбачає формування знань, вмінь, ставлень [2, с. 63-64; 21, с. 15; 26, с. 4-5];
- встановлено, що моделлю для формування міжкультурної комунікативної компетентності виступає не носій мови, а медіатор культур [16, с. 140; 21, с. 5].

Аналіз зазначених підходів дав нам змогу узагальнити положення, які повинні бути покладені в основу формування ЛСКК.

1. Взаємозв'язок і взаємовплив мови і культури. На сьогодні зв'язок мови і культури не викликає сумнівів у більшості вчених [1; 2; 3; 5; 7; 15; 16; 19; 20; 21; 24; 25; 26]. У мові

зберігаються культурні цінності, які відображені в одиницях мови, усних і письмових текстах [19, с. 136], у ній показані не лише реальні умови життя, а й суспільна самоусвідомленість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, система цінностей, світовідчуття, бачення світу [17, с. 14]. З іншого боку, культура формує мовну картину світу і презентується в структурі цієї мови [7, с. 109].

2. Існування картини світу кожного народу [4; 5; 7; 17]. Кожен соціум відрізняється своєю концептуальною системою – картиною світу, яка відповідає фізичним, духовним, психологічним, етичним, естетичним й іншим потребам у світі. Мова є одним із засобів формування картини світу [4, с. 48]. При вивченні іноземної мови студент входить в інший світ, інше світобачення, без розуміння якого неможливе повноцінне спілкування мовою, яку вивчає, «з особистістю, котра належить до іншої спільноти, де діє інша система цінностей» [5, с. 24].

3. Соціальна природа мови [7; 17; 23; 24; 25]. Проникнення в специфічні для певної мови компоненти значення дозволяє поглянути на мову як на соціальний феномен, що відкриває цілий світ іншої культури [7, с. 50]. Значення слів існує в людях, які використовують це слово, а не в інших вимірах, - таких, як просто світ [17, с. 128]. При такому підході до мови центр навчання іноземної мови зміщується у розвиток здатності інтерпретувати і генерувати значення, яке підходить у певному лінгвосоціумі [23, с. 60].

4. Вплив культури і соціуму на формування особистості, її поведінки, сприйняття, спілкування [20; 21; 24; 25]. Культурна основа і суспільний досвід людини визначають те, як світ повстає людині і як вона взаємодіє з цим світом. Сприйняття реальності людиною культурно обумовлене, а, отже, і її поведінка і мовленнєва діяльність перебувають під впливом культури [20, с. 19; 24, с. 144]. Базуючись на власному досвіді взаємодії у суспільстві, людина формує систему цінностей, переконань, які впливають на спілкування і зміст повідомлень. Культура є визначальною в процесі творення значення і взаєморозуміння [24, с. 125], оскільки її всеохоплюючий вплив на особистість визначає не лише лінгвістичні, а й психологічні аспекти спілкування, полегшуючи його носіям однієї культури і утруднюючи носіям різних культур [7, с. 7].

5. Концепт «вторинної мовної особистості» [2; 5; 7; 10; 14; 16]. Результатом освіти в галузі іноземних мов багато українських та російських вчених вважають формування вторинної мовної особистості [2; 5; 7], що визначається як багатозаровий і багатокомпонентний набір мовних здібностей, вмінь, готовності до здійснення мовленнєвих поступків різної складності [10, с. 29], як показник здібностей людини приймати повноцінну участь в міжкультурній комунікації, використовуючи мовну і концептуальні картини світу іншого лінгвосоціуму [5, с. 65]. Акцент у цьому концепті робиться на формуванні не знань, навичок, вмінь, а рис особистості, в якій гармонійно поєднуються соціальні й унікальні риси людини [14, с. 90]. Ми використовуємо концепт вторинної мовної особистості для розгляду професійного становлення особистості майбутнього учителя іноземної мови, який у процесі професійної діяльності може виконувати роль посередника культур і вихователя нового покоління молоді [2, с. 8-9].

Для формування ЛСКК в процесі навчання іноземної мови зазначені положення зумовлюють:

– необхідність спільного вивчення рідної та іноземної мов і культур [2; 5; 7; 14; 16; 17; 20; 21] для здійснення повноцінного спілкування, набуття рис медіатора культур, аналізу цілісно орієнтаційної системи рідної культури і культури, мова якої вивчається [14, с. 253], глибшого усвідомлення власної культури, свого світогляду [16, с. 189; 17, с. 24;], власних стереотипів, упереджень [7, с. 158];

– необхідність формування психологічної готовності до сприйняття іншомовної культури [7; 14; 20; 21; 24; 25], оскільки культури різні своєю мовою, нормами поведінки, віруваннями, цінностями [20, с. 2-3], тому важливо бути готовим до сприйняття цієї «іншості»; культурні компоненти чужої культури, які визначаються з позицій рідної, приводять до конфліктів [7, с. 42];

– необхідність формування культурного релятивізму, тобто розуміння інших систем координат, окрім власної, сприйняття свого погляду як одного з можливих, але не єдиного [7], оскільки у рамках власної культури створюється ілюзія свого бачення світу, способу життя, менталітету як єдино можливого і, головне, єдино прийнятного, то тільки вийшовши за рамки

своєї культури, тобто стикнувшись з іншим світоглядом, можна зрозуміти відмінності чи конфлікт культур [17, с. 32-34].

У результаті формування ЛСКК можемо передбачити, що студенти набувають:

- когнітивного досвіду - розвиток мовної і концептуальної картин світу, розширення «індивідуальної картини світу» за рахунок залучення до мовної картини світу носіїв іноземної мови, розуміння інших лінгвокультурних цінностей, іншого образу мовної свідомості [5, с. 16];
- емоційно-оціночного досвіду – позитивне ставлення до культури, мова якої вивчається [3; 5; 7], сприйняття чужого способу життя, розвиток емпатії; усвідомлення власних стереотипів, упереджень [7; 20; 21; 24];
- соціального досвіду – вміння будувати свою мовленнєву і немовленнєву поведінку відповідно до норм іншомовної культури [5; 7; 14; 19];
- особистого розвитку – переформування особистості під впливом вторинної картини світу [17, с. 50], зміна ціннісно-орієнтаційного змісту світосприйняття студентів [14, с. 116], відступ від звичного погляду на світ [22, с. 9; 25, с. 2], переосмислення рідної, іншомовної, загальнолюдської культури [14; 19; 24], перспектива створення третьої культури [16, с. 211; 19, с. 138; 24, с. 227], широкого кругозору у майбутніх учителів іноземної мови.

Отже, трактування ЛСКК, яке існує в методиці, сформоване на основі лінгвокраїнознавчого, соціокультурного, міжкультурного підходів. Формування цієї компетентності у майбутніх учителів іноземної мови ґрунтується на твердженнях про взаємовплив мови і культури, існування картини світу кожного народу, культурної і соціальної зумовленості людського сприйняття і поведінки, концепті вторинної мовної особистості, що зумовлює необхідність спільного вивчення іноземної і рідної мов і культур, формування психологічної готовності до сприйняття іншомовної культури, формування культурного релятивізму.

Подальшого вивчення потребують такі питання: формування психологічної готовності майбутніх учителів іноземної мови до взаємодії з іншомовною культурою; навчання усвідомлення і прийняття відмінностей між рідною культурою і культурою, мова якої вивчається; врахування власної мови і культури у навчанні іншомовної культури; уточнення структури та змісту ЛСКК; етапи і модель формування ЛСКК у навчанні майбутніх учителів іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богатырева М. А. Социокультурный компонент содержания профессионально-ориентированного ученика: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Марина Александровна Богатырева. – М., 1998. – 226 с.
2. Бориско Н. Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Наталия Федоровна Бориско. – К., 2000. – 508 с.
3. Верещагин Е. М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – 3-е изд., перераб. и доп. / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 1983. – 267 с.
4. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам: пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ, 2003. – 192 с.
5. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам: лингводидактика и методика: учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – М.: Академия, 2004. – 336 с.
6. Голуб І. Ю. Формування у майбутніх перекладачів соціокультурної компетенції у процесі вивчення німецької мови після англійської: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Іванна Юрїївна Голуб. – К., 2010. – 210 с.
7. Елизарова Г. В. Культура и обучение иностранным языкам / Галина Васильевна Елизарова. – СПб.: Каро, 2005. – 352 с.
8. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; наук. ред. укр. вид-ня С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвін, 2003. – 273 с.
9. Ишханян Н. Б. Пути формирования лингвосоциокультурной компетенции в интенсивном курсе обучения иностранному языку (английский язык в неязыковом педагогическом вузе): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Наталия Борисовна Ишханян. – М., 1996. – 242 с.
10. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность: монография / Ю. Н. Караулов. – М.: ЛКИ; УРСС «Эдиториал», 2010. – 264 с.

11. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій: навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр» / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.
12. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С.11-17
13. Програма з англійської мови для університетів /інститутів (п'ятирічний курс навчання): проект / С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін.; під кер. С. Ю. Ніколаєвої, М. І. Соловея. – Нова книга, 2001. – 245 с.
14. Сафонова В. В. Коммуникативная компетенция: современный подход к многоуровневому описанию в методических целях / В. В. Сафонова. – М.: Еврошкола, 2004. – 236 с.
15. Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранному языку как специальности: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / В. В. Сафонова. – М., 1992. – 672 с.
16. Сысоев П. В. Концепция языкового поликультурного образования (на материале культуроведения США): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Павел Викторович Сысоев. – М., 2004. – 546 с.
17. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / Светлана Григорьевна Тер-Минасова. – М.: СЛОВО/SLOVO, 2000. – 262 с.
18. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 слов / А. Н. Щукин. – М.: Астрель, АСТ «Хранитель», 2007. – 746 с.
19. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: теория и практика: учеб. пособие для преподавателей и студентов / А. Н. Щукин. – М.: Филоматис, 2004. – 416 с.
20. Bennett M. J. Intercultural communication: A current perspective / Milton J. Bennett // M. J. Bennett (ed.) Basic concepts of intercultural communication: selected readings. - Intercultural Press, Inc., 1998. – P. 1-34.
21. Byram M. Introduction // Byram M., Nichols A., Stevens D. Developing intercultural competence in practice. – Clevedon: Multicultural Matters Ltd., 2001. – P. 1-8.
22. Byram M. Teaching and assessing intercultural communicative competence / Michael Byram. – Clevedon: Multicultural Matters Ltd., 1997. – 314 p.
23. Johnson K. E. Second language teacher education: a sociocultural perspective / Karen E. Johnson. – New York: Routledge, 2009. – 148 p.
24. Rogers E. M. Intercultural communication / E. M. Rogers, T. M. Steinfatt. – Illinois: Waveland Press, Inc. – 292 p.
25. Samovar L. A. Communication between cultures / L. A. Samovar, R. E. Porter, E. R. McDaniel. – Wadsworth: Cengage Learning, 2010. – 411 p.
26. Sercu L. Foreign language teachers and intercultural competence: an international investigation / L. Sercu, E. Bandura, P. Castro etc. – Clevedon, Buffalo, Toronto: Multilingual Matters Ltd, 2005. – 219 p.

УДК 811.111(07)

І. Д. ОЛІЙНИК

РОЗВИТОК НАВИЧОК ЧИТАННЯ: АКТИВІЗАЦІЯ ФОНОВИХ ЗНАТЬ

Проаналізовано явище фонових знань при навчанні навичок читання. Фонові знання – це здобуті знання та уявлення, що використовуються в процесі сприйняття і розуміння та розвиваються в результаті нових здобутих знань. У процесі читання фонові знання змінюються, збагачуються й вписуються в ширші рамки особистого досвіду. Одне із завдань цієї статті – запропонувати різні стратегії і методи, які можна було би використовувати на заняттях для активізації фонових знань в процесі удосконалення навичок читання.

Ключові слова: навички читання, фонові знання, фрейм, змістові, лінгвістичні фонові знання.

И. Д. ОЛИЙНИК

РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ЧТЕНИЯ: АКТИВИЗАЦИЯ ФОНОВЫХ ЗНАНИЙ

Проанализировано понятие фоновых знаний при развитии навыков чтения. Фоновые знания – существующие знания и представления, которые используются в процессе восприятия и развиваются в результате получения новых знаний. В процессе чтения фоновые знания меняются, обогащаются и вносятся в новые рамки личного опыта. Одно из заданий статьи – предложить стратегии и методы,